

Thi Ca Mùa Thu

Nguyễn Quý Đại

Ở Âu Châu thời tiết bốn mùa thay đổi rõ rệt, đông về lạnh lẽo tuyết rơi, những đàn chim én, chim oanh ...bay đi tìm vùng nắng ấm, chỉ còn lại đàn quạ đen bay lượn tìm mồi. Mùa xuân cây lá đâm chồi nảy lộc, mùa của lá hoa rụng rở, tháng tư phải vận đồng hồ thêm một giờ, ngày bắt đầu dài đêm ngắn, từ 4 giờ trời bắt đầu sáng, mặt trời chưa ló dạng đã nghe tiếng chim ca, nắng ấm mọi người bắt đầu chuẩn bị cho kỳ nghỉ hè tắm biển. Thu về các nông gia lo thu hoạch mùa làm lễ tạ ơn trời. Ánh nắng không còn gay gắt như những ngày hè oi bức, những đóa hồng nở muộn, những bụi cúc vàng lộng lẫy, cây lê, cây táo trái chín đỏ trĩu nặng cành, lá bắt đầu vàng úa là cành. Nhiều người thích mùa thu trầm lặng, nên thơ với những nét lãng mạn, quyến rũ... Vì thế các thi nhân đều ca ngợi nét đẹp của mùa thu, lá vàng rơi bay khắp mọi ngõ đường, mùa thu là xúc tác cho thi nhân làm thơ, soạn nhạc...

Đời sống thiên nhiên mệnh mông, con người bé nhỏ trong cái bao la của vũ trụ theo định luật của tạo hóa, thời gian trôi đi mãi có đợi ai bao giờ. Tản Đà cảm thu với nỗi thơ thần, ngậm ngùi:

*Trận gió thu phong rụng lá vàng
Lá rơi hàng xóm lá bay sang
Vàng bay mấy lá năm già nữa
Hờ hững ai xuôi thiếp phụ chàng*

*Trận gió thu phong rụng lá hồng,
Lá bay tường bắc lá sang đông
Hồng bay mấy lá năm hồ hết
Thơ thần kì ai vẫn đứng không*

Mùa thu lá rơi lác đác cũng như một kiếp người phải trải qua... hết thời xuân trẻ đến cuối cuộc đời cũng như những chiếc lá vàng rơi... Đối diện với đời nhiều chạm bẩy, đắng cay, thất bại ê chề Tản Đà đã có tư tưởng yếm thế, chán đời dùng rượu để tiêu sầu:

*Đêm thu buồn lắm Chị Hằng ơi!
Trần thế em nay chán nữa rồi...*

Nguyễn Khuyến qua Thu Điều với gió thu, nước thu, cái xào xạt của lá thu, cái huyền ảo của trăng thu, cái bảng lảng của trời thu như gieo vào lòng người biết bao nỗi buồn xa vắng

*Ao thu lạnh lẽo nước trong veo
Một chiếc thuyền câu bé tẻo teo
Sóng biếc theo làn hơi gợn tí
Lá vàng trước gió sẽ đưa vèo
Tầng mây lơ lửng, trời xanh ngắt
Ngõ trúc quanh co, khách vắng teo
Tựa gối ôm cần lâu chẳng được
Cá đâu đớp động dưới chân bèo*

Ngày xưa thi sĩ Đinh Hùng trong chương trình „Tao Đàn đài Sài Gòn“ làm cho thính giả say mê, Đinh Hùng muốn cuộc đời lúc nào cũng réo rắt như tiếng lòng mình, mùa thu mang nặng những đợi chờ với bước chân em đi và trở lại với bài hát mùa thu. Trong nỗi băng khuâng nhớ nhà dưới trời thu hiu quạnh

*Hôm nay có phải là thu?
Mấy năm xưa đã phiêu du trở về.
Cảm vì em bước chân đi,
Nước nghiêng mặt ngọc lưu ly phớt buồn.
Ai về xa mãi cô thôn,
Một mình trông khói hoàng hôn nhớ nhà?
Ngày em mới bước chân ra,*

Tuy rằng cách mặt, lòng ta chưa sầu.
Nắng trôi vàng chảy về đâu?
Hôm nay mới thực bắt đầu vào thu.
Chiều xanh trắng bóng mây xưa,
Mây năm xưa đã phiêu du trở về.
Rung lòng dưới bước em đi,
Lá vàng lại gợi phân ly mất rồi!
Trời hồng, chắc má em tươi,
Nước trong, chắc miệng em cười thêm xinh.
Em đi hoài cảm một mình.
Hai lòng riêng để mối tình cô đơn.
Hôm nay tưởng mắt em buồn:
Đã trông thấp thoáng ngọn cò, bóng sương.
Lạnh lùng chẳng, gió tha hương?
Em về bên ấy, ai thương em cùng?

Lưu Trọng Lư có chỗ đứng trên thi đàn nhờ thi tập Tiếng Thu với những nét đặc thù từ hạnh phúc đến tan vỡ, từ thực tế đến mộng mơ. Tiếng thở dài trong nỗi nghẹn ngào, niềm đau cô đọng. Hình ảnh con nai vàng ngơ ngác, giẫm lên những chiếc lá vàng kêu xào xạc làm rung động cõi lòng người đọc như gợi lại niềm luyến tiếc xa xôi...

Em không nghe mùa thu
Dưới trăng mờ thỏn thức?
Em không nghe rạo rức
Hình ảnh kẻ chinh phu
Trong lòng người cô phụ?
Em không nghe rùng thu
Lá thu kêu xào xạc
Con nai vàng ngơ ngác
Đạp lên lá vàng khô?

Nữ sĩ Hồ Xuân Hương đã tình lãng mạn, trong mối tình với thi hào Nguyễn Du „bóng nhận về đâu mây ở lại, để trùng như khóc nước trời hồ“. Bóng nhận ở đây là Nguyễn Du và mây là Xuân Hương, mùa thu mây giăng tối mịt mù, con nhận kia vỗ cánh bay xa trong mây trời âm đạm, mưa buồn... đưa người vào thế giới của mộng mơ, thương nhớ:

Trời thăm mây giăng tối mịt mù
Mưa thu tí tách nhỏ ngoài sân
Cây khô dài ngắn rơi hàng lệ,
Tàu chuối vàng rơi tiếng chập nhanh
Ngâm dứt vàng đê mê sâu vạn dặm
Buồn giăng quạnh quẽ nỗi năm canh
Khuê phòng riêng khổ người nhan sắc
Một phiến sầu vương về chẳng thành

Mưa thu
Tế Hanh đưa tiễn người tình ra đi trong đêm trăng, ý thu gợi cảm cảnh chia ly

Tiễn em trong cảnh thu tàn
Lòng ta muôn tiếng sao đầy lặng im
Ra về trong cảnh trời đêm
Vàng trắng như ánh mắt em dỗi nhìn

Những cánh nhận thưa dần trong mây chiều bát ngát, nàng mơ hồ xa xôi nhìn mùa thu với cây bàng trơ trụi, lá bàng rơi tạt bao giờ!

Mây vẫn từng không, chim bay đi
Khí trời u uất hận chia ly
Ít người thiếu nữ buồn không nói,
Tựa cửa nhìn xa nghĩ ngợi gì?

Nhạc sĩ Ngô Thụy Miên ra đi làm người viễn xứ cùng với hơn 3 triệu người Việt cùng hoàn cảnh tâm trạng như anh, hướng về Quê Hương trong những dịp thu về với lá vàng bay!

Em hỏi anh mùa thu Sài Gòn
Nắng còn vương vương trên hàng phố vắng
Em hỏi anh mùa thu Sài Gòn
Nước mắt bây giờ có như mưa tuôn...

Hay

Em có nghe mùa thu mưa giăng lá đổ
Em có nghe nai vàng hát khúc yêu đương

Mùa Thu cũng là mùa tan tác chia ly như tiếng thổn thức của nữ sĩ TTKH một thời gầy sòi nổi về mối tình vô cánh bay xa!

Một mùa thu trước mỗi hoàng hôn,
Nhặt cánh hoa rơi chẳng thấy buồn.
Nhuộm ánh nắng tà qua mái tóc.
Tôi chờ người đến với yêu thương...

Tôi sợ chiều Thu phớt nắng mờ
Chiều Thu hoa đỏ rụng chiều Thu
Gió về lạnh lẽo chân mây vắng
Người ấy bên sông đứng ngóng đò
(Hai sắc hoa ti gôn)

Trước 1975 thời kỳ phát triển mạnh về sáng tác âm nhạc hay phổ nhạc, Nhạc sĩ Phạm Duy sáng tác nhiều nhạc phẩm giá trị, phổ nhạc bài thơ của thi hào Guillaume Apollinaire „Mùa thu chết“ do thi sĩ Bùi Giáng dịch sang Việt ngữ

... Ta ngắt đi một cụm hoa thạch thảo
Em nhớ cho: Mùa thu đã chết rồi
Ôi ngát hương thời gian mùi thạch thảo
Em nhớ cho rằng ta vẫn chờ em
Vẫn chờ em, vẫn chờ em, vẫn chờ
Vẫn chờ... đợi em.

Tôi chưa đến Hà Nội vào mùa thu, nhưng Hà Nội 36 phố phường có nét đẹp riêng của nó, vào mùa hạ những hàng cây cổ thụ có nhiều bóng mát, giúp khách bộ hành thoải mái đi dạo quanh Hồ Hoàn Kiếm qua cầu Thê Húc vào đền Ngọc Sơn. Nhiều người có dịp đến Hà nội vào những chiều cuối thu sương phủ mờ mờ và se lạnh, các cô gái Hà Thành mặc áo len quàng khăn tím đi xe Dream dưới những cơn mưa nhỏ hạt.. Mùa thu Hà Nội cũng là mùa cốm, cốm vốn là món quê hương quen thuộc ở vùng châu thổ sông Hồng.

Cốm thơm ngon nhất vào giữa thu, có lẽ nhờ sữa hạt lúa hấp thụ khí hậu của mùa thu. Hạt cốm có màu xanh thơm gói trong lá sen, buộc bằng sợi rơm vàng nhạt. Những ngày thu khi nắng đã nhạt và thoáng trong gió heo may... Mùa thu Hà Nội rõ nét có mùi thơm của hoa sữa, „Hà nội mùa thu“ của Trịnh Công Sơn

Cây cơm nguội vàng,
Cây bàng lá đỏ
Nằm kề bên nhau, phố xưa nhà cổ

*Mái ngói thâm sâu
Hà Nội mùa thu, mùa thu Hà Nội
Mùa hoa sữa về thơm từng ngọn gió
Mùa cỏm xanh về, thơm bàn tay nhỏ*

Nhà thơ Phạm Chung với nhạc phẩm „Mùa xuân ngồi bên cửa sổ“ nhìn em lang thang trên đường Cổ Ngư thơ mộng dưới những hàng liễu rũ Hồ Tây.

*Có phải mùa thu đã qua
Em lang thang qua phố phường Hà Nội
Mặt hồ Gươm pha sương, em soi đời u tối
Mùa cỏm hồng không đợi
Em nhớ ai mà mưa bụi bay?*

Mùa thu quê nhà và mùa thu hải ngoại mang nỗi buồn viễn xứ, người lữ khách lưu dung trên đất khách quê người, nhạc sĩ Võ Hữu Toàn phổ nhạc “Mưa Paris – Mùa thu của tôi” giống như bài Paris có gì lạ không em? dòng sông Seine mà nhiều người mơ ước đến thăm, nhưng thực tế nước đục ngầu với nét buồn nào đó xa xôi, Paris trong mùa mưa thu ôi nó buồn làm sao!

*Paris buồn giữa trời thu
Cơn mưa ùa theo hối hả
Tiếng đàn cùng tiếng gió
Thở dài thành những cơn mưa
Em là mùa thu của tôi
Chẳng đợi chờ sao lại đến
Cũng đành một lần lỗi hẹn
Sông Seine buồn quá xa xôi...*

Nhạc sĩ Minh Kỳ cảm thấy mùa thu vương nắng ấm quê hương, cuộc đời lưu vong của chúng ta, khó có thể nghe được tiếng tiêu ai thổi trong chiều thu trong gió...

*Có chiều thu vương nắng cuối thu
Tiếng tiêu ai vọng đến thiết tha buồn
Man mác niềm vương vấn tinh cổ hương
Mỗi u hoài trầm tư khi chiều xuống*

Thi sĩ Paul Verlaine, Pháp, cũng cảm nhận được mùa thu của ông qua “Chansons D’automne”

*Les sanglots longs
Des violons
De l’automne
Blessent mon cœur
D’une langueur monotone
Tout suffocant*

*Et blême, quand
Sonne l'heure
Je me souviens
Des jours anciens
Et je pleure...;
Et je m'en vais
Au vent mauvais
Qui m'emporte
De çà, de là
Feuille morte*

Bản dịch của anh Cao Yên Tuấn (Trần Tuấn Kiệt) ở Houston Hoa Kỳ tựa "Khúc hát mùa thu" bản dịch này thật là lướt và thoát nghĩa, mang âm nhạc việt ngữ tuyệt vời

*Đàn gieo chi khúc phượng cầu
Nghe như nước nổ, như sấm miên man.
Thu về cho lá nhuộm vàng
Lòng ta tê tái theo ngàn lá rơi!
Chìm trong điệp khúc đơn côi.
Chán chường mòn mỏi nỗi lời xanh xao
Chuông giờ nghe điểm, nghẹn ngào,
Tiếng xưa kỷ niệm đưa vào tâm tri!
Lệ tràn trên bước ta đi,
Mặc cho gió chướng, nói chi cuộc tình!
Mang ta vào ngõ vắng tình,
Lá rơi đây đó ngập hình bóng xưa
Thu ơi nhớ mấy cho vừa*

Mùa thu có lá vàng rơi rụng, có trăng thu huyền ảo thì cũng có nắng thu nhẹ, những lúc trời xanh mây trắng nắng hồng. Đi dưới nắng thu người ta thấy tâm hồn thoải mái lâng lâng dưới lá vàng bay bay. Tâm sự của nhiếp ảnh gia Nguyễn Sơn: Bao năm tháng xa quê. Buồn người lữ thứ, một mình đi lang thang trong rừng thu, nơi đây thật vắng lặng, nhìn những chiếc lá vàng rơi rụng theo từng cơn gió rơi rớt phủ ngập đầy khắp nơi, tạo nên một tấm thảm màu nâu đậm vàng. Thả Balô xuống, nằm ngửa mặt lên trời. Ôi một trời mệnh mang thu vàng làm chết lịm hồn tôi. Cứ mỗi lần thu đến rồi lại đi. Sống nơi xứ người cứ mỗi mòn ngóng về Quê Mẹ. 38 Mùa thu rồi, ta vẫn chờ đợi... Còn bao thu nữa bạn ta ơi? Con chim già gọi về tổ Quốc.

Hình mùa thu trong hoamunich sử dụng của nhiếp ảnh gia Nguyễn Sơn Germany

Nguyễn Quý Đại thu 2013